

De Sprong

'Ze zijn nooit meer thuis,' zo typeerde de journalist Will Tinnemans het vertrek van Limburgers naar de Randstad. Hun vestiging in het westen van het land en de daaruit voortvloeiende veranderingen waren onverbiddelijk. Zelfs als ze teruggingen naar de ouderlijke woonplaats, waren ze nooit meer thuis. Erger, ze werden net niet beschouwd als verraders.

Dit verschijnsel is bekend: migranten, en dit geldt zowel voor binnenlandse als buitenlandse migranten, hebben om verschillende redenen hun dierbaren moeten verlaten. Als kostwinners of degenen die bijdragen in het levensonderhoud vertrekken, dan is dat niet zelden synoniem met 'inde steek laten'. Ook al weten de achtergebleven dat het vertrek in het belang van de migrant zelf is. En zelfs wanneer er later na een succesvolle carrière van de emigrant materiele compensatie of prestige tegenover staat. De ambivalentie van de migratie blijft lange tijd voortbestaan.

Iets soortgelijks is bekend van de 'migratie' van kinderen uit arbeidersmilieus die een universitaire opleiding afronden met een promotie. Lees *Die hoeft nooit meer te leren*, het proefschrift van Jan Brands waarin hij de lotgevallen beschrijft van deze kinderen. Zij blijven zich hun leven lang niet thuis voelen in hun nieuwe milieu, maar op bezoek bij hun ouders of niet gestudeerde verwanten merken ze wat sociale mobiliteit betekent: ontgroeid zijn, nergens meer thuis zijn, je in je nieuwe milieu chronisch onzeker of insufficiënt voelen. Lang leve de moderniteit!

De combinatie van een culturele oversteek met een sociaal-economische stijging is kenmerkend voor allochtone migranten, hoewel die ook kunnen worden aangetroffen bij autochtone migranten. De migratie uit de Achterhoek of Friesland is natuurlijk een culturele overgang die zeer wel samen kan gaan met sociaal-economische stijging. Ook de milieumigratie uit lagergelegen sociale strata naar hogere regionen is niet vrij van culturele effecten. Maar ondanks deze overeenkomsten met allochtonen is het verschil tussen de twee groepen overheersend. Zo is het verschil in taal tussen bijvoorbeeld een Achterhoeker en een Hollander wel aanwezig, maar niet te vergelijken met die tussen een Chinees en een Hollander. In het eerste geval is er een variatie binnen een taal of taalgebied, in het tweede geval betreft het twee totaal verschillende talen. Andere verschillen tussen binnen- en buitenlandse migranten betreffen de beleving van de koude (een vaak onderschatte factor), de kennis van de geografie, de geschiedenis, het uitkeringstelsel, de mentaliteit, de media, de zeden en gewoonten, de omgangsvormen, om maar enkele aspecten te noemen.

Inburgeringscursussen kunnen tot op zekere hoogte tegemoet komen aan een dergelijke kennisbehoefte, maar het effect van deze 'opleiding tot Nederlander' wordt sterk overschat. En niet alleen vanwege het geringe aantal onderwijsuren dat voor de inburgering is uitgetrokken. Want voordat de aangeboden kennis tot de routine van het dagelijks leven is doorgedrongen, is de allochtone migrant een groot aantal jaren verder. En dan nog is te betwijfelen of voor de Chinees of Somaliër de wereld even vanzelfsprekend in elkaar zit als voor de Randstedeling.

Neem het voorbeeld van een Marokkaans meisje dat op haar vierde jaar met haar moeder uit het Rifgebergte naar Nederland is vertrokken. Laat dit kind op haar negentiende jaar een opleiding tot officemanager op middelbaar niveau voltooid hebben. Vergeleken met de autochtone leeftijdgenoten is dat qua eindhalte niet echt hoog, dit niveau is eerder 'normaal' voor allochtonen. Maar bezien vanuit haar vertrekpunt is de MBO-opleiding een formidabele

prestatie. Want dit kind heeft in vijftien jaar een enorme sprong gemaakt van het minder ontwikkelde Rifgebergte naar het laatmoderne Nederland. De afstand die zij heeft afgelegd in technologisch, cultureel, emotioneel en sociaal opzicht is moeilijk te beschrijven. Het is een prestatie die menig topmanager, generaal of professor haar niet nadoet.

Het voorbeeld van ons Marokkaans meisje is bedoeld als een model dat in principe van toepassing is op de migratie van minder ontwikkelde naar hoger ontwikkelde samenlevingen. En ook voor hen geldt dat ze hun nest hebben verlaten en nooit meer thuis zullen zijn, niet hier en ook niet daar. Aan sommige zaken zullen ze in de loop van de tijd wel wennen. Andere zullen hen altijd blijven verwonderen.

Die verschillen in beleving en acceptatie van de nieuwe omgeving zijn sterk afhankelijk van zaken als het opleidingsniveau, de leeftijd waarop men in Nederland is aangekomen, of men als alleenstaande of in gezinsverband is gemigreerd, of de migratie vanuit een stedelijk milieu dan wel van het platteland is begonnen enzovoorts. En ook: of men hier veel omgaat met autochtonen of met mensen uit eigen kring, wat de ervaring of de bejegening is geweest in het nieuwe land, of men is opgenomen in transnationale verbanden.

Daarom verdienen de onderwijsprestaties van migranten een bijzondere waardering. We zijn goed in het testen van achterstanden. Waarom niet een test ontwikkelen om meer recht te doen aan de prestaties geleverd vanuit de achterstandpositie?

Het zou een meritocratische samenleving niet misstaan.

Ruben Gowricharn